

DUIC

*Phye Hnin Thwin
uit Myanmar
is verliefd
op Utrecht
pagina 7*

OOK IN DEZE KRANT:
**UITLEVEN
MAGAZINE**

De klokkenluiders van de stad

Pagina 10

Uitzicht op de Domtoren vanuit de Buerkerk

Het luiden van de klokken tijdens Sint Maarten

Het luiden van de klokken in de Utrechtse binnenstad:

‘Je moet het voelen’

Al veertig jaar wordt de historische binnenstad van Utrecht elke zondagmorgen gewekt door de mannen en vrouwen van het Utrechtse Klokkenluiders Gilde (UKG). Het is een eer om vanuit verschillende torens de klokken te luiden - vinden de tientallen luiders van het gilde. De eerste keer dat hij het hoorde kan secretaris Arie Noordermeer zich goed herinneren. Hij was gelijk verkocht: “Dat geluid. Het geeft een magisch gevoel.”

De klokkenluiders gaan op maandag 11 november tijdens Sint-Maarten gewapend met oorbeschermers en gestoken in de rode truien van het UKG via een paar smalle en steile trappen naar boven in de Domtoren. Op een hoogte van 49 meter hangen veertien grote klokken. Op de verdieping daaronder hangen meerdere touwen vanuit het plafond en bekijken de luiders allemaal hun vooraf besproken positie. “Ik luid vandaag de Martinus”, zegt een van de jongere mannen tevreden. Geen toeval, want tijdens de speciale Sint-Maartenluiding is de Martinus vandaag een belangrijke klok.

Ze zijn vanavond met zo'n tien klokkenluiders. De uitverkorenen zijn gespannen. Eerst moet worden gewacht tot de Buerkerk even verderop klaar is met spelen. In de verte horen ze het geluid vanuit de Buerkerk aanzwellen. Ze haasten zich naar hun eigen touw en wachten op het seintje van de luidmeester. Dan mogen ze los; de eerste paar trekbewegingen wordt alleen de klok in gang gezet en zwoept de klepel nog in het luchtledige. Vervolgens raakt de klepel de klok: Beng! En daar gaan ze. Tot in de verre omtrek is het geluid vanuit de Domtoren te horen.

Het begon in 1979 met de oprichting van het UKG. Een aantal padvinders wilde in Utrecht met de hand de klokken blijven luiden en richtte een vereniging op. Het gilde nam de taak van het klokkenluiden over van de gemeente Utrecht en deed dat ook al snel in de Buerkerk en de Jacobikerk. Later werden de luidingen ook verzorgd in de Geertkerk en het Bartholomeus Gasthuis, tot er inmiddels meer dan duizend luidingen per jaar worden gedaan.

Met gevoel

De luiders van het gilde zijn trots op hun werk. Op zondagen, religieuze feestdagen en tijdens speciale gelegenheden vormen zij de stem van verschillende torens. Het is dan ook niet zomaar even een kwestie van aan een touw trekken. De klokken wegen duizenden kilo's en er is ook een opleiding tot klokkenluiders. De luidmeester, een soort regisseur, houdt het allemaal scherp in de gaten en geeft met gebaren het ritme aan: jij even rustiger en jij harder trekken. Zo wordt er samen een muziekstuk getrokken.

“Soms moet je het touw even laten vieren maar helemaal loslaten is geen goed idee, want dan danst

OVER HET GILDE

In de Utrechtse binnenstad is er een verzameling van 58 luidklokken, waarvan er maar liefst twintig ouder zijn dan 400 jaar. Het Utrechtse Klokkenluiders Gilde (UKG) telt iets meer dan 900 leden en ruim tachtig daarvan zijn actief als klokkenluider op acht plekken in Utrecht. Het gilde is wekelijks te horen voor kerkdiensten op zondagmorgen, maar ook met Pasen en Kerstmis. En verder op zaterdagmiddag ter afsluiting van de werkweek en ter inwijding van de zondag, bij de verjaardag van de Universiteit Utrecht, met oud & nieuw, het feest van de stadspatroun Sint Maarten, bij muzikale festivals, koninklijk bezoek aan Utrecht, huwelijk of overlijden van een lid van het Koninklijk Huis, bij de Nationale Dodenherdenking en Bevrijdingsdag, en bij nog veel meer gelegenheden. Kleine klokken worden door één luider bediend; voor een heel grote klok zijn er minimaal vier mensen nodig. Als bij zeer bijzondere gelegenheden alle klokken van de Domtoren tegelijk luiden, zijn daar 25 luiders voor nodig. Op kerstavond dit jaar bestaat het UKG 40 jaar.

het touw alle kanten op", vertelt Noordermeer enkele uren voor de Sint-Maartensluiding. Hij heeft plaatsgenomen aan een mooie vierkante tafel in de ontvangstruimte van de Domtoren en vertelt graag over het ambacht. "Je moet luisteren naar je eigen klok. Als er een vol klokgelui klinkt, moet je aan de trilling van het touw voelen of jouw klepel de klok raakt. Er is een kakofonie aan geluiden, dus je moet het voelen. Overigens is het absoluut *not done* om met je voeten van de vloer te gaan. Dan word je meegetrokken en klap je met je hoofd tegen het plafond. Dat is niet fijn."

Hij kwam zelf op latere leeftijd terecht bij het gilde. Om een keer de Domtoren te beklimmen ging hij met het gilde de toren op. "Dan hoor je die klokken gaan. Dat was een heel bijzonder geluid. Het beseft dat die klokken honderden jaren geleden ook hebben geklonken bij de intocht van Karel V, de dood van Willem van Oranje of bij de komst van Napoleon: allerlei grootheden zijn ermee in- en uitgeluid en nu kon ik aan die touwen hangen - dat wilde ik ook wel." Na een opleiding mocht ook Noordermeer luiden. Hij leunt eens achterover en glimlacht: "Het is een hard geluid. Ik had er zelf nog nooit zo goed naar geluisterd, maar al die klokken klinken ook erg verschillend en dat maakt het heel muzikaal. Dat geluid wordt vervolgens door klankgaten over de stad heen uitgewaaierd. Op een stille zondagmorgen is dat bijzonder."

Hoort bij de stad

Het UKG luidt de klokken op meerdere plekken in de stad. "Er hangt in elke kerk of toren een andere sfeer. In het Bartholomeus wordt elke dag om 12.00 uur geluid. Daar komen dan veel bewoners bijkijken. De een vindt het prachtig en de ander wat minder, maar over het algemeen vinden ze het daar ook heel leuk!" De Domtoren blijft wel het populairste en dus is er een schema gemaakt, waarbij iedereen wordt ingedeeld. Er zijn inmiddels zo'n tachtig luiders en zelfs een wachtlijst. "Op het ogenblik staan er zestien mensen op de wachtlijst en dan kan het zo twee jaar duren voordat je aan de beurt bent", zegt Noordermeer, met een lichte trots in zijn stem.

Het luiden van de kerktorens in Utrecht hoort bij de stad, vindt Noordermeer. "We hebben natuurlijk wel de verantwoordelijkheid om niet te veel of te lang te luiden. Als er klachten zijn vindt de gemeente het ook een beetje je eigen probleem. De klokken klinken immers langer dan dat die mensen er wonen." Er zijn nogal wat bijzondere luidingen geweest de afgelopen jaren. Zo kan Noordermeer zich de eerste luiding nadat Willem-Alexander koning werd nog wel herinneren. Of een man die ontroerd raakte, omdat de klokken hem terugbrachten naar de Bevrijding. De klokken hadden tijdens de bezetting vijf jaar niet geklonken, maar waren op 7 mei weer te horen. Het maakte op hem een onuitwisbare indruk.

Er ligt een aantal protocollen naast het vaste klokkenluidersrooster. Zo moet de Salvator-klok op de Domtoren een uur na het overlijden van een lid van het koningshuis klinken. Afhankelijk van de afstand tot de troon van de overledene wordt er korter of langer geluid. "Eigenlijk hebben we de regel voor onze luiders als je zo'n bericht hoort: ga maar naar de Domtoren. Je wilt er ook wel bij zijn natuurlijk op zo'n moment." Noordermeer vindt Pasen zelf de mooiste luiding van het jaar. "Ik vind het een van de mooiste feesten van het jaar en het begint al bij het ochtendgloren. Na een aantal teksten en liederen op het plein gaat het laatste lied over in het luiden van de klokken. Op zo'n ontzettend stille ochtend bulder je echt de stad wakker. Dat zet zo'n feest luister bij!"